

Bilaga 2:
Intervjuer

Susanne Viberg

Orrefors Antikt o Design

Susanne driver Orrefors Antikt o Design, en antikaffär i utkanten av orten. Här trängs tunga askfat i formpressat 70-talsglas med Stig Lindbergserviser, klassiska danska lampor och - självklart - en hel del Orreforsglas. Butiken öppnade hon 2006 efter att hon och hennes sambo flyttat dit två år tidigare.

2006, det var ju ungefär samtidigt som det började gå dåligt för glasbruket. Hur var det att starta upp någonting nytt under den tiden?

Mitt mål var ju från början att förverkliga min dröm, så jag var ju mer fokuserad på mitt egna projekt. Min svärfar hade antikaffär i byggnaden bredvid oss och hade då, 2006, i åtminstone 20 år. Så bruket för min del var inte så relevant i valet att starta något nytt, jag hade redan ett kundunderlag från min svärfars butik. Det kändes också redan då att det fungerade att driva något tack vare internet, med hemsida och så vidare... En antikbutik behöver inte ligga centralt

i någon storstad för att samla saker.

Vad är det bästa med att vara baserad i Orrefors nu när butiken har några år på nacken?

Det är så exotiskt. Nu har man ju blivit hemmablind, men jag försöker påminna mig själv om miljön jag bor i. Särskilt under sommaren och när det kommer långväga gäster säger de ”Herregud, vad fint det är här, vad lantligt det är här, vad annorlunda mot en stad eller en webbsida eller en stor auktion”. När man går in i en antikaffär handlar det ju om nostalgi, det handlar om samlande, det handlar om lite udda grejer, och

hela den trenden har ju växt att man ska skapa ett personligt hem... det här med nörderi har ju blivit inne! Det tycker jag märks när man pratar med min svärfar när han började med sin antikverksamhet på 70-talet – då var ju antikbranschen och loppisbranschen helt skilda från varandra. Second hand-butiken fanns inte. Det här med retro, det ordet, var inte myntat.

Mitt intresse började med auktioner, för loppmarknader fanns inte. Men det här med det gamla, att man alltid var fascinerad av att vara hemma hos mormor och farmor och alla de sakerna de ägde var fina.

Jag tänker att det kanske inte är så många som kommer på besök i butiken under vintern, men däremot på sommaren. Vem är urtypen av kund? Åker de hit med målet att komma hit och besöka butiken eller är det mer att de åker till Orrefors och sen ser att det ligger en antikaffär här?

Det har ändrats genom tid. I början var det min svärfars kunder som jag också fick ta del av. Det var antikintresserade, glasskoleelever och designintresserade. Inte kanske så långväga då, mer lokala besökare. Men det har ju ändrats. Dels är det ju turismen, den ständigt växande glasturismen som verkligen kommer till Småland för glasets skull. Det finns ju också naturturisterna, de som vandrar i skogen och badar i sjöarna, jakten och djuren. Då läser de ofta lite om Glasriket och kombinerar skogsaktiviteterna med att besöka glasbruken. Så när bruket fanns kvar upptäckte de turisterna min butik till följd av det.

När det gick sämre och bruket fasades ut för att sedan läggas ned hade jag turen att vara etablerad på orten, så senare [efter bruket lades ned] kom kunderna direkt till mig. Många besökare tyckte det var synd att bruket lagt ned, men var ändå glada över att komma och handla det gamla glaset. Vissa trodde att det producerades något nytt glas alls, så då

fick man ju informera dem om att det idag produceras i Kosta.

Man kan ju inte gräma sig över sådant som redan gått förlorat.

Att bruket lades ned är ju så klart tråkigt, men det är så situationen ser ut idag. Det finns mycket man kan säga hade kunnat göras annorlunda, men det är så det ser ut.

Nu har ju precis Orranäs Bruk startat upp, 2017 var ju första sommaren. Märkte du någon skillnad på orten till följd av det?

Mer positiv anda på orten överlag. Det samlade byn. De sökte ju volontärer och många var engagerade i att hjälpa till att bygga upp parken, de hantverkskunniga byggde, de lokala företagen engagerades i att bygga hyttan, all kunskap som fanns med glasarbetarna togs om hand, tycker jag. De frågade mycket om vad lokalbefolkningen tyckte.

Märkte du någon skillnad i antalet kunder i din affär?

Affärsmässigt för mig tyckte jag absolut att jag märkte av det, och då framför allt att lokalt folk kom till Orrefors. De förstod att ”Herregud, nu händer det något historiskt här. Det startas ett nytt glasbruk, liksom, 2017!” Vem har

råd, vem vågar, i dessa tider som ändå är? Det kom folk från Kalmar, Växjö, Nybro, Målerås – alla småbyar. Då kom man till Orrefors och ville se det här och gratulera och ställa frågor. Många besökte då också min butik!

Ja, jättekul verkligen! Jag var själv där i somras med min familj och tittade på glasblåsningen. Det är ju en väldigt mysig aktivitet, måste man ju säga!

Ja, och där kan jag ju tycka att smålänningarna är duktigare på att sätta sig ned, titta på blåsningen och samtala med glasblåsarna som jobbar, och kanske lägga några timmar där. En turist kanske tittar in snabbt och sen förhoppningsvis köper någonting – vilket också många gjorde – men det blir mer ett snabbt besök.

Lite som att de har ett mål, och sen betar av det?

Ja, det blir ju så!

Finns det någonting i samhället som du saknar lite?

Det många besökare frågar om är ett café. Sverige är ju fika och kaffe. Många från utlandet vill gärna fika, för de har hört att det är ungefär det enda vi gör. Det tycker jag är en funktion som saknas

som säkert skulle tillföra mycket.

Sen tycker jag att Orrefors borde vara stolta och framhäva det vi har på orten! Det historiska värdet är högt här, men informationen för turister är ganska knapphändig. Kanske något digitalt dokument med husen utprickade och lite information om dem, så man kan gå en liten slinga och titta på husen. Det finns litegrann, men inte alls tillräckligt mycket tycker jag.

Museet tycker jag är jättefint, men skulle kunna utvecklas mer. Men det vet jag är på gång vilket är jättekul! Mycket med marknadsföringen på internet, sociala medier och så vidare.

Det historiska är ju spännande tycker jag. Orrefors är ju en historisk guldgruva! Med hammarsmedjan som blev glasbruk, alla designföremål som kommit från bruket...

En sista fråga då! Om jag säger ordet ”arkitektur”, vad betyder det för dig då? Vad är din första association till det ordet?

Intressant. Jätteintresserad av arkitektur för det sätter ju en... allmänt så är det ju det första synintrycket av en stad eller en by. Det är ju byggnader man möter. Det är dem man går in i, står och beskådar, man bor i. För vissa är det ju bara ett

tak och väggar men för mig är det ju en identitet. Det byggs på ett visst sätt för att det ska fungera för ett specifikt ändamål, men skönheten – jag ser det ju som skönhet. En byggnad som jag tycker är ful är ju också intressant, precis som konst och design. För mig är ändå arkitektur intressant och vackert. Ja, men allmänt intressant. Det är ju ett brett område. Men jag tänker nog mest på byggnader, kanske inte på stora komplex eller infrastruktur.

Roland Larsson
Nils-Erik "Pigge" Gustafsson
Christer Wedell

Glasrikets skatter

Jag träffar Pigge, Roland och Christer en måndagmorgon i PRO:s lokaler på bruksområdet. Alla tre är medlemmar i föreningen Glasrikets skatter som förvaltar Orrefors glasbruksarkiv.

Jag blir bjuden in i arketyper av ett konferensrum, med möbler i björkfanér och stolsdynor klädda i blått tyg. Det enda som egentligen sticker ut är mängden glaspjäser som trängs på fönsterblecket och att ett barn på whiteboarden har skrivit "Signe är bäst".

Vi kan väl börja med att fråga vad Glasrikets skatter faktiskt gör?

Pigge: Glasrikets skatter bildades 2009, när Torsten Jansson - dåvarande ägare till Orrefors Kosta Boda - skulle sälja ut de historiska glassamlingarna för att kapitalrationalisera. Det var efter finanskrisen 2008 och han behövde pengar. Då var vi några stycken eldsjälar som drog igång en räddningsaktion. Organisationen för aktionen blev en andelsförening där man kunde köpa andelar för 10000 kronor styck, och vi skulle betala 12,5 miljoner kronor för samlingarna. Vi är idag 194 andelsägare. Den största andelsägaren är Södra i Växjö som äger fem miljoner av andelskapitalet. Utan dem hade vi inte klarat detta. Nybro kommun äger andelar för tre miljoner och resten är föreningar och privatpersoner.

Vi räddade alltså samlingarna som till största del annars skulle sålts på kvalitetsauktion i Stockholm. Glasrikets skatter vårdar det kulturarv som dessa samlingar ändå är. Vi ordnar utställningar och kulturaktiviteter. Vi driver verksamheten för att försöka upprätthålla stolthet för kulturarvet och självkänslan för Orrefors.

Efter Pigges förklaring av vad Glasrikets skatter som förening innebär vill de gärna höra varför jag har valt att arbeta med

bruksområdet. Jag försöker ge en kortare sammanfattning och berättar för dem att anledningen till att jag håller i intervjuer är för att jag vill höra lokalinvånarens och före detta glasbruksarbetarens åsikter.

Roland: Vad som är unikt här, det är ju att hela bruksmiljön är kvar här. Christer: Det som händer här nu är ju att bruksmiljön aktiveras runt till följd av olika inblandade. Bland annat Rut Ström som driver guidade turer på området. Sen finns ju ”Järngänget” som driver hammarsmedjan. Sen hoppas vi ju rätt mycket på Orrefors park här, att det byggs ut ytterligare och att det om ett par år blir en permanent hytta här med ett antal anställda. Vad det gäller stora byggnaden som Royal Design hyr nu, det vet man ju inte, det kan vi på något sätt inte spåna i vad som ska hända med den om de flyttar. Det är ju upp till Orrefors Kosta Boda vad de vill och kan göra.

För att återgå till samlingarna som Glasrikets skatter förvaltar. Ställs de ut någonstans, eller var finns dem?

Pigge: Ja, vårt museum är ju intakt. I utställningshallen har vi växlande utställningar och i museidelen är glassamlingen representerad efter årtionde. Där visas praktpjäserna från 1910-talet fram till 90-talet. Ett fåtal verk är också från 2000-talet. På museet visas ju kanske trettio procent av samlingarna

och resten finns i arkivet, som en gång var kraftstation.

Christer och Roland har redan börjat utrymma skeppet för där ska vi ha vernissage den 21:a april med foton från brukets företagsfotograf John Selbing. Han dokumenterade ju både samhället, glaset och människorna. Så sommarens utställning blir ju då hans fotokonst. Foto är ju inne!

Det är ju redan ganska fullt i museet som det är – skulle ni vilja ha mer yta att ställa ut på?

Christer: Tanken är ju att få in fler montrar så vi kan visa ännu fler pjäser

från arkivet. Idag kan man bara se utställningen inifrån, men vi vill visa upp glaset genom de stora fönstren så man också kan se dem utifrån.

Är det någon av er som arbetade på glasbruket?

Christer: Ja, i 50 år. Jag började 1959.

Hur gammal var du då?

Christer: Då var man 14 år. Man fick börja med att hålla i formarna, man var formhållare. Och så fick man bära in glaset. Då var man inbärare. Det var det första steget. Sedan när man hade rast var det någon som visade hur man

blåste glas i piporna, det kallades för att söla. Sen var det stegning upp till att bli mästare, då.

Pigge: Ja och det har Christer varit i många år. Och en av de skickligaste i Orrefors! Han är den ende tillsammans med en till som kan göra Ingeborg Lundins *Äpplet*, till exempel.

Christer: Jag har det sista *Äpplet* som har tillverkats här på Orrefors i mitt hem.

Oj, ja det är klart att du ska ha det. Det tycker jag är helt rimligt!

Christer: Den kommer komma ut på auktionsmarknaden vid ett tillfälle. I rätt tillfälle!

Riksglasskolan låg ju här under många år. Hur var det att gå där?

Christer: Skolan startades ju upp på initiativ av Orrefors. När jag gick var det Evald Kraft [hyttmästare på Orrefors] som initierade det och blev lärare. Där fick vi gå vissa timmar. Så hade Ingeborg Lundin teckning så där fick vi rita former och dylikt. Det kan man väl säga var början på glasskolan.

Vi talar lite om Riksglasskolan, om byggnaden som uppfördes på 80-talet och att skolan nu ligger i Nybro.

Roland: Ja, men vad som händer där nu verkar ingen riktigt veta. Jag såg att det

var stora saker som forslades dit, kranar och grejer, men inget verkar ju hända.

Pigge: Och därnere serverades maträtten hyttsill under många år också. Det var ju en stor del av omsättningen här. Verkligen en attraktion under sommaren.

Roland: Ja, flickan [Rolands dotter] var ju där och arbetade. Det var nästan varje kväll!

Christer: Det började ju lite smått att glasbruket hade representanter som kom hit från olika återförsäljare. Sen utvecklades det mer och mer.

Vad är egentligen hyttsill?

Pigge: Man kokar sill i lök och grädde.

Roland: Mycket salt, för man ska dricka sen!

Pigge: Sen serveras det isterband, stekt fläsk och bakad potatis med ostkaka och grädde till efterrätt. Men hyttsillens ursprung var ju förr i tiden när luffarna bodde i brukslokalerna. Då hade de med sig en sillabit som de stekte ovanpå glasugnarna.

Roland: Ja, det var lika vanligt att luffarna sov över i tegelbruken som i glasbruken.

Christer: De brukade sova i hyttan vid ugnarna för där var det ju varmt. Vi brukade springa som småpojkar runt där och busa med dem. Då hoppade de upp och hytte med näven.

Pigge: Bruket hade ju sina ekonomiska

upp- och nedgångar, men kändes ändå alltid som en trygghet på orten. Det har alltid varit en tradition i Orrefors att bruket tog ett väldigt stort ansvar för samhällets utveckling. De bekostade ju generalplaner, som det hette på den tiden. De bekostade isbanan, fotbollsplanen, musikkårens instrument. Man kan säga att kulturlivet sponsrades av glasbruket.

Roland: Ja, det var ju likadant med egnahemshusen. Där fick alla som skulle bygga sponsring på 10 000 kronor av 30 000, alltså en tredjedel, från bruket.

Jag tar fram artikeln i Arkitektur 1969 nr 2, där bland annat Bengt Gate skriver om det nya bruksområdet.

Pigge: Ja, -66 stod det [nya glashyttan] ju färdigt.

I artikeln finns många bilder från bruket under sent 60-tal, både på byggnaderna men också inuti lokalerna i full arbetsgång. De känner direkt igen människorna på bilderna med både för- och efternamn.

Pigge: På tal om arkitektur så var man ju noga med stilen i Orrefors.

Ja, det var ju Bengt som ritade nästan allt?

Pigge: Han var så noga med detaljer! Han ritade till och med cykelställen.

Vi tittar vidare på bilderna. Samtalet övergår åter till utställningshallen och de planer som finns på att bygga en mer permanent hytta.

Är det möjligt att nybyggnation i området kanske möts med en viss skepticism, med tanke på att det ändå är en ganska känslig miljö just här?

Roland: Det tror jag inte möter något motstånd här idag, inte.

Pigge: Och kommunen ser ju positivt på alla investeringar som görs med glädje.

Christer: Det som inte är så roligt är ju den här parkeringen. Att de tog bort kiosken och det också.

Vad tycker ni om den gamla glasshopen?

Pigge: Det var ju en av de finaste butikerna på den tiden.

Roland: Men idag har väl Royal Design lager där också.

Min frihet i exjobbet är ju att jag kan välja ett drömscenario. Om ni ser det rent utopiskt, vad tycker ni borde hända på platsen?

Pigge: Att Orrefors ska bli ett besöksmål med stark identitet i Glasriket är ju förhoppningen. Det är ju så att du

pratade om parkeringen och hur det en gång var. Det var ju inte bara fullt där, utan det var fullt av bilar i hela samhället längs vägarna. 1989 besöktes Orrefors av 600 000 turister. Det jobbade 500 personer på bruket. Det kommer vi troligtvis aldrig tillbaka till, för då ska man veta att Orrefors var Sveriges största besöksmål tillsammans med Skansen, Vasamuseet och Liseberg. Men att Orrefors ska få en identitet där man har nytta av den fantastiska historien!

Jag brukar tala om den ”historiska kontinuitetens kraftfulla betydelse som framtidsplattform” – alltså att man ska hämta inspiration från historien. Våra utställningar ska kunna bli ännu intressantare, och som Christer säger, en ännu större glashytta som man blåser i året runt. Så Orrefors återfår någon form av ryktbarhet relaterad till glaset.

Men då måste det ju finnas en sak till. På bruksområdet måste det gå att äta något (*Här instämmer Christer och Roland*). Det finns ju ett litet café i utställningshallen, men det måste gå att äta lunch. Det kanske också skulle gå att hyra lokaler för att arrangera tillställningar, till exempel fester och bröllop.

Roland: Det är ju som ni säger, med matservering, när vi har hållit på med hammarsmedjan. Det är ju mycket folk som undrar om det inte går att äta här för att det är en så fin miljö.

Christer: Det hade ju varit kul att få hit turisterna igen.

Roland: Ska man gå den vägen behövs ju boende. Besökarna har ju ingenstans att sova, förutom på hotellet. Men där finns ju bara nio rum.

Pigge: Sen är ju naturen en kvalitet. Vandringsleden är ju uppskattad inte bara av turisterna utan också av Orreforsborna. Det finns potential med naturupplevelser här också.

Roland: Tystnaden [i skogen] är ju populär idag.

Jättekul att ni tog er tiden att prata med mig! Är det något ni tycker att jag borde tänka på i mitt arbete?

Pigge: Nä vi får nog överlämna resultatet till dig! Det låter ju spännande! Men som sagt, med inspiration från Orrefors historia kan det ju bli väldigt intressant.

Efter samtalet får jag en privat guidad tur i museet, som egentligen är stängt för säsongen.

Monica & Nils Eriksson

Monica och Nils är farmor respektive farfar till min lillebror. Jag träffar dem i deras mexitegelvilla - i samma skick som den var när den byggdes på sjuttioalet - i Orrefors dagen innan jag ska resa tillbaka ned mot Skåne.

Vi samtalar om Orrefors och hur det var att arbeta på glasbruket med en mindre fikafest på det bastanta furubordet mellan oss.

Du, Monica har ju jobbat länge på bruket.

Monica: Ja, i 45 år.

När började du där?

Monica: -61. Då satt jag i huvudkontoret. Sen -65 flyttade vi ut till kraftverket för där på övervåningen ligger kontorslokaler. Rätt stora lokaler faktiskt. Sen under oss fanns pappersarkiv. Det låg också en fotoateljé i byggnaden för att fotografera produkterna. Sedan ner under kraftverket ligger arkivet som i katakomber. Det byggde dem när vi jobbade där, så vi fick ju komma ner dit, djupare och djupare.

Jaha, så det är ganska stort inuti?

Monica: Ja, det är väldigt stort även om det inte syns utifrån! Djupt framför allt!

Men då antar jag att du började arbeta på bruket ungefär när de började bygga ut den nya hyttan?

Monica: När jag började -61, hyttan kom ju senare... Shopen har jag för mig fanns.

Nisse: Nej, den kom mycket senare.

Monica: Den kanske var på gång -73. Men hyttan invigdes -65.

Ja, sen har det ju byggts ut under senare år också.

Nisse: Förlängningen av hyttan var nog på början av 90-talet.

Vi tittar lite på ett flygfoto över bruksområdet. Nisse berättar att det gamla förrådet, som förut stod ungefär där huvudkontoret ligger idag, har flyttats till brukets idag inhägnade baksida.

Det är ju kul att en del byggnader ändå behållits även om de inte står på samma plats idag.

Nisse: Ja, det ser lite annorlunda ut idag gentemot förr. Det finns del gamla byggnader kvar på baksidan, men de är mest skal. Det finns inget kvar inuti.

Monica: Och sen smedjan, som du [Nisse] jobbade i förr, den ligger också kvar på baksidan. Den kan man se om man går förbi, det är ett ganska fint vitt tegelhus.

Jag har hört att det låg en damm, eller kanske som översvämning där på baksidan en gång?

Monica: Ja, där åkte vi skridskor om vintern.

Men Nisse, du jobbade alltså i smedjan?

Monica: När du började jobba så var

det ju där.

Nisse: Ja, från 1961 till... 68, 69 kanske.

Monica: Var du där efter lumpen också?

Nisse: Ja.

På flygfotot pekar Nisse sedan ut den gamla allmänna bastun. Den är idag privatägd och används inte längre. Vi fortsätter sedan att titta på flygfotot.

Vad tycker ni skulle kunna hända här i framtiden? Om ni får tänka helt fritt?

Monica: Ja, det är ju svårt att säga...

Nisse: Jo men lagerlokalen är ju inga problem, den är ju byggd i det syftet. De andra lokalerna är ju inte rationaliserade på samma sätt. Så det är ju inte så lätt.

Monica: Ja, och shopen. Det kunde ju vara kul om det kunde vara en butik trots allt.

Nisse: Sen om vi ser på hyttan och de lokalerna. Det finns ju ingen isolering i dem. Problemet med platsen är ju inte området där Orrefors Park och det ligger, utan det är ju vid parkeringen och i brukslokalerna.

Monica: Fick jag välja helt fritt skulle jag faktiskt vilja ha en simhall.

Nisse: Men det är väl inte realistiskt...

Men visst, det kan ju bli ett center på något vänster. Det är ju stora lokaler. Det stora problemet med byggnaderna är ju att det inte finns någon isolering. Det kostar massvis med pengar.

Vilken tur att jag inte har något ekonomiskt tak!

Nisse: Men då så! Då är ju det inget problem.

Monica: Lokalerna är så pass stora att flera olika verksamheter skulle kunna finnas där. Det roliga vore ju om det kunde dra folk tillbaka till Orrefors.

Nisse: Något som Småland behöver är ju arrangemang som drar hit turister. Jag tror att det är bra att fokusera på turismen eftersom det också finns så stora naturområden här.

Monica: En gång var det ju otroligt mycket folk som kom hit. Många kryssningsfartyg stannade i Kalmar och sen bussades amerikanerna hit till bruket. Hur som helst tycker jag att det är bra att Royal Design har lager där så att någonting händer över huvud taget, men det hade kanske varit kul med något som är mer tillgängligt för alla.

Nisse: Lokalerna finns ju men det är nog svårt att få hit intressenter som vill finansiera något här. Sen är det ju ett stort problem med saneringen av marken här. Det finns nog ingen som skulle vilja börja gräva i marken kring bruket för att den är så förorenad, det kostar ju ofantligt mycket pengar också.

Ja, jag fick höra att det dumpades bly och arsenik och allt möjligt på brukets baksida förr?

Nisse: Bruket hade tipp lite varstans. Många byggnader står ovanpå glastippar. Torsten Jansson skulle nog ge ett antal miljoner bara för att bli av med bruket.

Jag kommer ihåg när det fanns en glasskiosk utanför glasshopen.

Monica: Ja, en glasskiosk och någon form av lotterikiosk fanns ju. Nu är det som en öken.

Nisse: Tyvärr är det ju så att det är mycket som talar för att det kommer bli som i andra glasbruksorter här omkring. Att byggnaderna förfaller. Som det är nu är lokalerna fortfarande i ganska bra trim. Hoppet som vi har för tillfället är ju att den nya hyttan [Orranäs bruk] blir framgångsrik.

Lars Dahlgren

Lars bor med sin fru i en femtiotalsvilla precis intill Vapenbäckån. Genom åren har min mamma alltid spanat lystet på deras hem och kallar det för "Smålands finaste hus". Arkitekten bakom Dahlgrens hus är Bengt Gate, samma person som ligger bakom flertalet byggnader på bruksområdet - utställningshallen och produktionshyttan inkluderat.

Lars är 77 år gammal, har två barn och en drös barnbarn. Han föddes i Orrefors år 1941.

Hej Lars! Vad kul att jag fick komma hit. Om du skulle beskriva dig själv, vem är du då?

Lars: Ja... Jag är pensionerad, men jag gjorde väl samma resa som många andra från trakten. Sju år i folkskola och sen arbetade jag i hyttan fram till 17-18 år. Jag jobbade på glasbruket fram tills lumpen när... man är 19-20. Jag läste sedan på tekniskt gymnasium i Kalmar. Efter det flyttade jag till Växjö, sedan Vetlanda i tolv år mellan 1968-80, sen flyttade vi till Nyköping till 85, sen

flyttade vi till Oskarshamn. Sedan arbetade jag som VD på ett företag i Kalmar, och sedan Kährs i Nybro fram till pensionen.

När flyttade ni tillbaka till Orrefors?

Här måste Lars höra med sin fru som sitter i det intilliggande vardagsrummet. ”När flyttade vi tillbaka till Orrefors?” ”Hit?... Åh herregud... Ja, det är väl... när var det... 95-96 var det va”.

Så, mitten på 90-talet. Vad var främsta anledningen till att ni flyttade tillbaka till Orrefors?

Lars: Det var ju att jag började arbeta i Nybro.

Vad är det bästa med att bo i Orrefors?

Lars: Jag är ju född och uppvuxen här så det gör ju att jag känner mig hemma. Sen är det ju både på gott och ont att bo i ett så här litet samhälle... Men för mig trots att jag hade lite tråkigheter med mina föräldrar som blev sjuka tidigt under min uppväxt, trots det har jag glada minnen från barndomen. Det var tryggt att växa upp här.

Finns det något som kan saknas här?

Lars: Ja det är ju mycket kan man väl

säga... Det finns ju ingen vidare service här som det gör i städerna. Nu är det ju inte lika mycket folk man känner här längre, som det var förr. Så det är klart att samhället är ju inte detsamma idag som det var då.

Förut när glasbruket hade sina glansdagar kan jag tänka mig att det var mycket som hände tack vare turismen?

Lars: Det var så klart en helt annan puls i byn då. När jag var barn fanns det ju två caféer. Men det är ju en utveckling som skett i de flesta mindre samhällen.

Känner du att glasbruksmiljön känns annorlunda idag, gentemot kanske för 10 år sedan?

Lars: Nej, det tycker jag nog inte. Det är stor skillnad från när jag arbetade i hyttan, det går inte alls att jämföra. Det var ett helt annat liv då.

Hur tycker du det upplevs nu när Orrefors Park och Orranäs bruk gjort entré?

Lars: Det är stor skillnad. Det ger ju lite framtidstro. Jag är ju också med i ”järngänget” som du kanske hört talas om.

Ja, det är väl ni som arbetar med

hammarsmedjan?

Lars: Vi är ju ett gäng pensionärer som håller i det där. Vi är en 10-13 gubbar, pensionärer som har arbetat med det här i sex år faktiskt. Det är ju trevligt för det har ju blivit socialt – vi arbetar varje tisdag under sommarhalvåret med smedjan. Sen har vi haft en hel del körningar, förra säsongen hade vi 800 besökare som betalade för att komma och besöka smedjan.

Är det ni då som driver de guidade turerna i smedjan?

Lars: Ja det är det. Orrefors park är ju mer än behjärtansvärt också, det har blivit lite av en nytändning. Det tillför lite optimism och framtidstro till samhället.

Hammarsmedjan ser ju jättefin ut idag, med den nymålade fasaden!

Lars: Det gjorde vi i somras.

Märker du någon skillnad på antalet besök i hammarsmedjan den här sommaren som var, när Orranäs bruk öppnade?

Lars: Det har ökat hela tiden. Det blir mer och mer känt.

Om det skulle införas någon ny

verksamhet kring bruksområdet, vad tänker du skulle vara kul då?

Lars: Det man skulle kunna tänka sig är ju att Royal Design skulle kunna etablera en outlet. En outlet drar ju folk. Sen måste det ordnas boendemöjligheter så att människor kan stanna en natt eller så, särskilt sommartid. Kanske ett till matställe och så också, det finns ju bara Orrefors Hotell idag.

Sen måste jag ju ta en sista fråga här, som kanske handlar om arkitektur... men det känns lite tråkigt att köra standardfrågan ”Vad tycker du är bäst med arkitektur”...

Lars: Ja men vet du vad, då tycker jag att du kommer med på rundtur här. Det är ju så att han som har ritat utställningshallen och det på bruksområdet, han har ju ritat det här huset.

Perfekt, precis vad jag fiskade efter.

Margit Kovacs

Nybrottoffeln

Margit Kovacs driver tråskoföretaget Nybrottoffeln från sitt ombyggda garage i Orrefors. Hennes man står för tillverkningen av skorna, medan Margit hanterar resten av företaget.

Du talar om att vidareutveckla verksamheten?

Margit: Det är ett pågående projekt, men det är svårt eftersom företaget är så litet som det är. Det är väldigt mycket arbete, man är ju sin egen städerska och VD... Min man jobbar ju här heltid och jag har ju mitt andra jobb kvar men samtidigt så det väldigt många saker som just det här med inköp och hur man ska ta det vidare, det är ju jag som får fundera mycket på det. För något år sedan så kom jag i kontakt med en företagsorganisation som jag blev medlem i och sedan dess har det hänt mycket saker. Det är ett nätverk som många företag ingår i, där man kan bli hjälpt med tillgång till experter på olika områden. Blir man antagen till det här nätverket blir man tilldelad en personlig affärsutvecklare som man träffar varannan vecka. Så man går genom deras program och får ta del av deras verktyg för att få sitt företag att växa. Det har hänt mycket sedan vi blev antagna vilket är roligt.

Hur upplever du skillnaden i Orrefors nu gentemot hur det var förut? Känner du att det påverkar ditt företag på något sätt?

Margit: När vi flyttade hit -88 var det ju hur många besökare som helst, hur mycket turister som helst, och som över

en natt försvann det. Som mitt företag fungerar idag är jag inte beroende av någon särskild besöksnäring just på orten, jag kan inte se att det i nuläget från garaget skulle kunna utvecklas mer. Jag skulle behöva en bra lokal för att kunna få folk att komma till en fysisk butik.

Det här kanske är mer, i och med att ni bor här [i Orrefors] att det är naturligt att man etablerar sitt företag där man bor snarare än platsen man bor på.

Margit: Ja, så var det ju från början. Samtidigt så har vi ju inte haft tankar på att flytta till Nybro. Inte som det är nu. På något sätt tändes ju kanske ett litet hopp med den nya hyttan och så. Att det börjar bli lite liv och rörelse. Jag skulle kunna tänka mig att försöka samarbeta på något sätt med Orranäs bruk i framtiden om det hade varit möjligt.

Men det händer ju mycket ändå. För något år sedan startade jag upp en norsk hemsida för Nybrottoffeln, men i och med att de inte är EU-medlemmar blir det dyrt med frakt och så för norrmännen. Trots det är det många som handlar så jag har väl tänkt att nästa steg hade varit att registrera mig som företag i Norge för att komma framåt i företaget. Steget efter det vore väl att översätta sidan till finska,

danska, tyska för att börja nå ut kring Östersjöländerna.

Det känns ju som om det är mycket tyskar och danskar som reser genom Småland om somrarna, folk som kanske har hus här – jag har väl inga egentliga belägg för det men det känns ju som om tyskarna är tokiga i den småländska skogen.

Margit: Jo men det tycker jag att vi märker på nätet också.

De som köper era skor, alltså era kunder, kommer de från hela Sverige eller är det någon grupp eller något område som utmärker sig?

Margit: Det är ju så klart många fler från storstäderna av naturlig anledning. Vi marknadsför ju oss via facebookannonser och så, och då försöker jag ju täcka in de olika områdena. Jag tittar bland annat mycket på var det finns sjukhus, för vårdskorna med gummisula är populära hos vårdpersonalen. På sommaren brukar vi inte annonsera så mycket. Det får ju inte bli för mycket heller... Den här kan du ju ta med dig, den här broschyren om du vill!

Margit räcker mig en broschyr över deras skorsortiment.

Tack så mycket! Men nu tänker jag mer allmänt om Orrefors – vad är det bästa med att bo här?

Margit: Det bästa... Ja, framför allt miljön. Att det är så lugnt och naturnära. Framför allt när barnen var mindre. Nu spelar det ingen roll för deras skull, de är ju på väg ut på var sitt håll men då, när de var små var det väldigt skönt att bo här.

Finns det något som saknas på orten idag?

Margit: Som vad, vad menar du?

Som en funktion, saknas det... jag vet inte. Jag har fått höra ett café till exempel. Eller snarare, inte saknas men kanske något du önskar skulle finnas här?

Margit: Nä, jag vet inte. Egentligen så lever man ju sitt liv i nybro. Man handlar mycket där och allt finns ju där eller i Kalmar.

Det är ju inte så långt att åka.

Margit: Nej precis!

Det enda man behöver är ju en bil!

Margit: Precis!

Bilden visar stansformarna som används för att göra läderklädnaden på träskorna.